

Конфлікт на Донбасі – АТО, ООС, гібридна війна, уповільнена агресія, але від цього він зовсім не перестане бути війною...

У 2014 році почалася нова епоха в історії сучасного людства Російська Федерація, порушивши світовий порядок, окупувала територію України – Крим, а на початку весни розв'язала неоголошену війну на Донбасі. Збройний напад Російської Федерації на Україну став несподіваним як для українського політикуму і громадськості, так і для міжнародної спільноти.

Війна Російської Федерації проти України має свої особливості, але з погляду міжнародного права вона однозначно кваліфікується, як збройна агресія, оскільки наша країна зазнала нападу підрозділів Збройних Сил Російської Федерації (далі – ЗС РФ) та контрольованих нею найманців, які діяли як приховано, так і відкрито.

Підступні методи, до яких вдалася Російська Федерація для маскуванню початку збройного нападу на Україну (використання спецназу та особового складу підрозділів і військової техніки регулярних ЗС РФ без розпізнавальних знаків; використання цивільного населення, зокрема жінок і дітей, як живого щита для наступу на військові об'єкти; фінансування та озброєння найманців; підривна діяльність російських спецслужб; використання механізмів пропагандистської війни тощо), свідчать про факт агресії Російської Федерації як держави агресора.

У перебігу збройної агресії Російської Федерації від її початку 27 лютого до укладення 5 вересня 2014 року так званого Мінського протоколу «про припинення застосування зброї» можна виокремити три фази.

У першій фазі відбулося силове захоплення російським спецназом приміщень Верховної Ради та уряду Автономної республіки Крим.

На початку березня спеціально підготовлені штурмові групи, очолювані російськими офіцерами, здійснили спроби захопити адміністративні будинки в Харківській, Луганській, Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській, Одеській, Дніпропетровській областях.

Разом з цим, у багатьох містах східних, центральних та південних регіонів України відбулася серія мітингів і акцій, що отримала назву «Русская весна». У виступах взяли участь привезені з Росії активісти та частково місцеві жителі. Акції проходили під російськими прапорами і проросійськими гаслами. Учасники висували широкий спектр вимог — від переходу до федеративного устрою України до закликів розділення території України і повторення «Кримського сценарію» з входженням до складу Росії.

У той же час в містах проходили проукраїнські мітинги під проєвропейськими гаслами та на підтримку територіальної цілісності України, в яких прийняли участь у Сумах (понад 10 тисяч осіб), Дніпрі (понад 10 тисяч осіб), Запоріжжі (понад 5 тисяч осіб), Полтаві (більше, ніж 1 тисяча учасників), Миколаєві (від 5 до 10 тисяч), Донецьку (близько 5 тисяч) і т.д. Наприкінці березня в Одесі та Херсоні також відбулися мітинги на підтримку України.

Сутички проукраїнських активістів з проросійськи налаштованими громадянами стали в той час для східних міст України регулярним явищем. Так,

13 березня сталася перша смерть у подіях на сході – на проукраїнському мітингу в Донецьку вбито його учасника Дмитра Чернявського.

Ситуація щодня ставала складнішою, мітинги повсякчас переростали у неконтрольоване свавілля багатьох людей. Однак лише в Донецьку та Луганську ситуація переросла у збройний виступ терористів із захопленням і утриманням адмінбудівель, місцевих силових управлінь та інших інфраструктурних об'єктів.

Друга фаза збройної агресії Російської Федерації проти України розпочалась у квітні 2014 року. **07 квітня** контрольованими російськими спецслужбами озброєними групами проголошено створення так званої «Донецької народної республіки» – ДНР, а також прийнято так звану «Декларацію про суверенітет ДНР». **27 квітня** у такий самий спосіб створено «Луганську народну республіку» - ЛНР.

Задля підтримки незаконних квазіутворень на територію України були заслані розвідувально-диверсійні групи, очолювані кадровими офіцерами Головного розвідувального управління Генштабу ЗС РФ, парамілітарні формування російського козацтва, укомплектований чеченцями – громадянами Російської Федерації сумнозвісний батальйон «Восток», а також задіяні такі озброєні групи найманців, як «Русский сектор» та «Оплот». За їхньою участю розпочалися захоплення адміністративних будівель у багатьох населених пунктах Донецької та Луганської областей, напади на частини українських Сухопутних військ та літаки Повітряних сил України.

Контрольовані, керовані й фінансовані Російською Федерацією збройні формування, задіяні в агресивній війні проти України, регулярно підживлювалися російськими найманцями з числа звільнених у запас військовослужбовців ЗС РФ та постачанням зброї і військової техніки включно з танками, артилерійськими системами, засобами протитанкової боротьби та сучасними зенітно-ракетними комплексами.

На початку квітня 2014 року Росія приступила до реалізації плану «Новоросія». До Слов'янська з Криму прибув озброєний загін диверсантів Головного розвідувального управління ГШ ЗС РФ під командуванням полковника російських спецслужб Ігоря Гірка, який брав участь у двох чеченських війнах, боях у Боснії і Придністров'ї, та був безпосереднім учасником окупації Криму. **12 квітня** озброєні бойовики захопили Слов'янськ, Лиман (Красний Лиман), Дружківку, Бахмут, ввечері того ж дня загін бойовиків захопив відділок МВС у м. Краматорську, **13 квітня** – Горлівка, Єнакієве, Макіївка і Маріуполь, **14 квітня** – Мар'їнка, Харцизьк, Жданівка, Кіровське, **15 квітня** – Торецьк (Дзержинськ), **16 квітня** – Новоазовськ, **18 квітня** – Сіверськ, **19 квітня** – Комсомольське, Старобешеве, **01 травня** – Покровськ (Красноармійськ), Родинське. З кінця квітня захоплені міста Костянтинівка, Авдіївка.

В усіх містах все відбувалося за одним і тим самим сценарієм. Мітинг, натовп, барикади і групи професіоналів, які штурмують будівлі. Дуже швидко ці професіонали перетворилися на озброєних бойовиків, а потім стали масово роздавати зброю населенню, даючи можливість вступити до лав «ополченців» навіть кримінальним елементам. У захоплених будівлях СБУ та МВС бойовики знайшли значні запаси зброї та боєприпасів. Після захоплення кількість «стволів» у

розпорядженні бойовиків зросла в десятки разів. Дуже швидко на території Донбасу запанували хаос і анархія.

В цей же час проходить захоплення обласних державних адміністрацій в Харкові, Донецьку, Луганську, будівель СБУ і МВС у Донецьку та Луганську. **08 квітня** сили підрозділу спецпризначення МВС України «Омега», за підтримки спецназу СБУ «Альфа» перекрили центр Харкова і звільнили будівлю облдержадміністрації, затримано близько 60 проросійських бойовиків. Остаточна ситуація в Харкові стабілізувалася до кінця квітня.

13 квітня виконуючий обов'язки президента України Олександр Турчинов заявив, що для того, щоб зупинити розгул тероризму, організованого російськими спецслужбами у східних регіонах України, Рада національної безпеки та оборони **розпочинає широкомасштабну антитерористичну операцію із залученням Збройних Сил України.**

Зоною проведення АТО стала Донецька та Луганська області, а також Ізюмський район Харківської області, частина території яких були окуповані Російською Федерацією. Проти збройних сил України діяли незаконні військові формування російських спецназівців, диверсантів, та місцевих бойовиків, саботажників.

15 квітня підрозділ 3 полку спецпризначення ЗСУ, а також підрозділ «Альфи» і «Омеги» після нетривалого штурму, висадились з вертольотів і **зайняли Краматорський аеродром.**

Водночас кілька ротних тактичних груп ЗСУ, а також підрозділи Нацгвардії України вийшли на ближні підступи до Слов'янська і організували його блокування (установки блокпостів). **16 квітня**, один з підрозділів 25-й ВДБР вступив у Краматорськ, де був заблокований місцевим населенням. У результаті 6 одиниць бронетехніки (включно з самохідною гаубицею 2С9 НОНА) потрапили до рук бойовиків.

17 квітня в Маріуполі натовп агресивно налаштованих проросійських громадян, за підтримки невеликих груп збройних професіоналів, спробував штурмувати позиції військової частини Нацгвардії України (далі – НГУ) (ч 3057). Зав'язався бій, сторони активно застосували стрілецьке озброєння, підрозділи НГУ утримували протягом кількох годин КПП і зовнішнє огороження частини, не даючи можливості бойовикам проникнути на територію. Врешті-решт, група з підрозділу «Омега», що прибула для підсилення, контратакувала бойовиків, знищила двох бійців і затримала ще 5. У підсумку, частину бойовиків знищено, частину затримано, агресивний натовп розсіявся. З боку НГУ – двоє поранених.

Опір українських Збройних сил, консолідована позиція західних країн щодо засудження агресії Росії, застосування проти неї санкцій та перспектива їх посилення змусили російську сторону сісти за стіл переговорів.

Погодившись на переговори, які відбулися **17 квітня** в Женеві у форматі Україна, США, ЄС, РФ, російська сторона розпочала дипломатичну гру, мета якої полягала не в пошуку прийнятних для всіх сторін шляхів урегулювання, а в

запереченні своєї участі в агресії, маскуванні силового нав'язування Україні згубних для її державності умов налагодження конфлікту, руйнації єдності політики західних держав у питанні запровадження і розширення санкцій, легалізації фіктивних квазидержавних утворень «ДНР» і «ЛНР», уведення в оману світової спільноти щодо природи та причин ситуації, породженої російською агресією.

24 квітня розпочався перший штурм Слов'янська. Підрозділи НГУ, а також підрозділ спецпризначення МВС «Омега», провели розвідку боєм: українські воїни розгромили 2 блокпости «народного ополчення Слов'янська», та були змушені за наказом керівництва АТО відійти на вихідні позиції, припинивши своє просування вглиб міста. Однак події на цьому не закінчилися. Усе тільки починалося. **З 2 по 5 травня** навколо Слов'янська і в районі Краматорська, прилеглих територій розгорілися перші великі запеклі бої. **А українське угруповання АТО вперше понесло суттєві втрати.**

Під час цих трьох днів активних зіткнень сталося кілька подій, які чітко засвідчили – **на Донбасі почалася повномасштабна військова операція.** Підрозділи українських військ атакували позиції бойовиків і зуміли відбити і **зайняти стратегічно важливу в районі Слов'янська висоту – гору Карачун.** У боях стало зрозуміло, що українська армія має справу не з «місцевими ополченцями». У результаті застосування бойовиками ПЗРК українська армія втратила під час цих боїв 3 вертольоти (2 Мі-24 і 1 Мі-8МТ). НГУ знищила 3 з 7 блокпостів ополчення на під'їзді до міста, Слов'янськ був майже взятий в кільце. Наступного дня влада перейшла до блокування бойовиків всередині міста.

З 03 по 10 травня центром уваги став Маріуполь. Кілька днів у місті проходили зіткнення. Вранці **07 травня** українські силовики провели зачистку міськради Маріуполя від проросійських активістів із застосуванням сльозогінного газу. Усі активісти, що перебували у міськраді, заарештовані. У місто увійшли підрозділи 72-ї омбр ВСУ і батальйон «Азов». У результаті боїв **09 травня** в самому Маріуполі загинули 11 осіб. **Вперше з початку АТО бої велися в досить великому населеному пункті.**

Перестрілка сталася і біля будівлі міської міліції. Невідомі атакували УВС, загинув начальник маріупольського ДАІ, заступник командира батальйону тероборони Дніпропетровської області, боєць “Азова” Родіон Добродомов та ін. У ніч на **10 травня** Маріупольську міськраду підпалили, будівля частково згоріла. Після цього ВСУ і НГУ відвели свої підрозділи з міста.

11 травня у Донецькій і Луганській областях пройшли псевдореферендуми «про суверенітет». У ЦВК України заявили, що так званий «референдум» не матиме жодних правових наслідків. За результатами «голосування» були прийняті конституції «республік», сформовані «уряди». Донецький очолив росіянин Олександр Бородай, луганський – українець Валерій Болотов. Ігор Стрелков став міністром оборони ДНР, він насправді й очолив збройний опір на Донбасі. Для забезпечення успіху цього кроку в Україну направили додаткові розвідувально-диверсійні групи з Російської Федерації, парамілітарні формування російського козацтва та батальйон

«Восток», задіяні групи найманців «Русский сектор» та «Оплот». Саме у цей період ескалація конфлікту наростає.

13 травня колона українських військових потрапила в засідку бойовиків в районі села Жовтневе, за 20 км від Краматорська. Під час перестрілки загинуло 7 десантників 95-ї аеромобільної бригади. **16 травня** бойовики атакували базу українських силовиків в районі Ізюма, а також заблокували і обстріляли військовий аеродром у Краматорську. **18 травня** військові ЗСУ за підтримки артилерії і штурмової авіації атакували позиції терористів в напрямку Слов'янськ-Краматорськ. Їм вдалося прорватися в Краматорськ, зав'язалися вуличні бої. У підсумку сили АТО відійшли в бік гори Карачун.

Найтрагічніший на той момент епізод АТО стався **22 травня**, коли **бойовики напали на блокпост ВСУ під Волновахою**. У результаті – 18 українських військових загинули, 32 отримали поранення.

26 травня підрозділи армійського спецназу за підтримки бойової авіації завдали удару по терористах, які намагалися **взяти під контроль міжнародний аеропорт Донецька**. Була задіяна штурмова і армійська авіації, проведена висадка десанту. Українські підрозділи діяли стрімко і ефективно – вбито близько 45 бойовиків, ще кілька десятків поранені. Третина батальйону «Схід» знищена силами АТО. **Українські підрозділи закріпилися в районі аеропорту**.

Станом на **5 червня**, бойовики утримували практично всю промислову агломерацію, включно з Донецьком і Луганськом. Тоді північна межа контрольованих ополченням територій проходила по лінії Красний Лиман – Сіверськ – Северодонецьк – Станично-Луганське. Західна і південна межі проходили по околицях міст Дружківка – Костянтинівка – Дзержинськ – Авдіївка – Донецьк – Старобешеве – Комсомольське. У Маріуполі готувалася повна зачистка міста від сепаратистів.

06 червня над Слов'янськом пострілом з ПЗРК збито літак повітряного спостереження Ан-30Б ВВС Україна, загинули п'ятеро членів екіпажу, трьом вдалося успішно покинути літак. Протягом **5 і 6 червня** українські війська атакували позиції бойовиків в районі Красного Лиману і після добових боїв вибили терористів з населеного пункту. Успіхи українських воїнів під Красним Лиманом створили передумови для розвитку наступу в двох напрямках: Слов'янськ – Краматорськ та Северодонецьк – Лисичанськ. Активний наступ військ Російської Федерації на території України вдалося зупинити завдяки спільним зусиллям українців, які стали на захист держави у лавах Збройних Сил України, Національної гвардії України, добровольчих формувань та масового волонтерського руху.

Метою презентацій є детальний розгляд подій, що відбувались в містах Східної України, які були визволені протягом червня – серпня 2014 року.